

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

N R. 20

80. ÅRGANG
5. OKTOBER

1968

HUMANAE VITAE:

FELLESERKLÆRING FRA DE NORDISKE BISKOPER

(MIDTSIDENE)

TENÅRINGENES MILLIARDER

(SIDE 315)

NYE BØKER I HØST - FILM - LESERBREV

Flere biskoper i Latin-Amerika har skarpt kritisert et brev den ekstreme katolske organisasjonen «Forbundet til forsvar for tradisjonen, eiendomsretten og familien» har sendt pave Paul. Organisasjonen beskylder i brevet Kirken i Latin-Amerika for å være «infiltrert av kommunister».

Hjelpebiskopen av Santiago de Chile, mgr. Ruiz sier bl. a. at aksjonen ikke er Kirkens sanne stemme når det hevdes at alle forsøk på å forandre de nåværende forhold i de latin-amerikanske land er inspirert av kommunister. Hvis organisasjonen virkelig vil tjene Kirkens tradisjon, bør den studere og virkeliggjøre pavens encyklika om sosial rettferdighet og utvikling, heter det.

(Den ytterliggående organisasjon hadde bare i Brasil samlet 1,5 million underskrifter på sin henvendelse til paven.)

● Verdensbankens nye leder, den tidligere amerikanske forsvarsminister Robert McNamara har i direkte opposisjon til noen av pavens tanker i *Humanae Vitae* bestemt seg for at Verdensbanken skal ta et nytt initiativ for å bremse befolkningseksplorasjonen, skriver Newsweek. McNamaras tre nye programmer går ut på undervisningsvirksomhet for å overbevise u-landene om at den voldsomme stigning i deres befolkningstall er et alvorlig handicap i det økonomiske kappløp, støtte til programmer for fødselskontroll og videre forskning om midlene for en slik kontroll og administrering av nasjonale fødselskontroll-planer.

McNamaras standpunkt vil gi gjenlyd over hele verden, spår Newsweek.

● Forlydender om at medlemmer av den pavelige kommisjon for fred og rettferdighet ville tre tilbake, blir dementert i Vatikanet. Ryktene oppsto i journalistkretser etter at kommisjonens visepresident Castelli hadde sendt paven et takke-telegram på grunn av rundskrivelsen *Humanae Vitae*. Barbara Ward skal allerede før encyklikaen forelå ha meddelt paven at hun ikke kan dele hans syn på spørsmålet om fødselskontroll.

DOMINIKANERNE

Pater Ellert Dahl er valgt til dominikanernes prior for kommende treårsperiode.

FRA BISPEDØMMET

Pater Joseph Sarosi, S.J. er fra 1. oktober 1968 ansatt som kapellan ved St. Olav Menighet i Oslo.

Pater Dion. Boers, O.F.M. vil være knyttet til Franciskanernes kommunitet i Oslo inntil sommeren 1969.

ST. OLAV

Pater D. J. Boers har tiltrådt som fast medarbeider i St. Olavs redaksjon.

60 ÅR

Sognepresten i Porsgrunn, pater Johannes Rommelse S.M. fyller den 27. denne måned 60 år. Vi gratulerer.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER	Stille messe	Høymesse
OSLO: St. Olavs kirke, Akersveien 5. Biskopen og prestegården 20 72 26. Sogneprestkontoret 20 72 44	7.00 9.00 9.45 og 19.00	11.00 — —
St. Hallvard kirke, Fransiskanerne, Enerhauggt. 4, tlf. 67 23 83	8.35 18.00	11.00 —
St. Dominikus kirke, Dominikanerne, Neuberggaten 15, tlf. 55 07 71	8.15 9.00 11.30	10.00 — —
Vår Frue Villas kapell, Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21	8.30	—
Grefsen kapell, Glads vei 23, tlf. 212355	11.00	9.30
Lunden kloster, Øvre Lunden, tlf. 21 25 87		10.00
ARENDAL: St. Franciskus kirke, Tyholmen, tlf. 22 209	8.00	11.00
BERGEN: St. Paul kirke, Christiesgt. 16, tlf. 15 410	9.00 19.00	11.00 —
Vår Frue kirke, Helleveien, tlf. 57 353 — 57 707	9.30 19.00	— —
DRAMMEN: St. Laurentius kirke, Cappellensgt. 1, tlf. 11 438	8.30	1.30
FREDRIKSTAD: St. Birgitta kirke, Kongens gt. 9, tlf. 11 438	9.00	11.00
HALDEN: St. Peters kirke, Kristian V's pl. 1, tlf. 81 168	8.00	10.45
HAMAR: St. Torfinns kirke, Torvg. 113, tlf. 23 751	8.30	11.00
HAUGESUND: St. Josefs kirke, Haralds gt. 21, tlf. 23 195	8.30	11.00
HØNEFOSS: St. Theresias kirke, Vesterngt. 5, tlf. 21 266	8.00	10.30
KRISTIANSAND S.: St. Ansgar kirke, Kirkegt. 3, tlf. 24 225	8.00	10.30
LILLEHAMMER: Mariakapellet, Weidemannsgt. 3, tlf. 52 550	—	10.00
LILLESTRØM: St. Magnus kirke, Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: St. Mikael's kapell, Ryggeveien 24, tlf. 51 038	—	11.00
PORSGRUNN: Vår Frue kirke, Sverres gt. 26, tlf. 50 793	8.30	11.00
SARPSBORG: St. Olavs kapell (1. og 3. søndag) O. Haraldssongt. 49, tlf. 53 765	17.30	—
STABEKK: Maria kirke, Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.30 19.00	10.45 —
STAVANGER: St. Svithun kirke, Dronningens gt. 8, tlf. 25 534	8.00	10.30
TØNSBERG: St. Olavs kirke, Sandefjordsgt. 1, tlf. 11 949	8.00	10.45
TRONDHEIM: St. Olavs kirke, Prinsensgt. 2a2 Biskopen og prestegården tlf. 21 214	8.45 19.00	11.00 —
St. Elisabeth hospital, 11a tlf. 21 670	6.15	—
KRISTIANSUND N.: St. Eysteins kirke, Flinteg. 5, tlf. 72 779	8.00	11.00
LEVANGER: St. Torfinns kirke og St. Eysteins sykehjem, Jernbanegt. 29	8.30	11.00
MOLDE: St. Sunniva kirke, Parkveien 23, tlf. 51 467	8.30	11.00
ÅLESUND: Vår Frue kirke, Nørvesund, tlf. 37 558	8.30	11.00
TROMSØ: Vor Frue kirke, Storgt. 94 Biskopen og prestegården, tlf. 3604	8.15	10.30
St. Elisabeth hospital, Mellomveien 50, tlf. 81 050	6.20	—
BODØ: St. Eysteins kirke, Hernesveien 22, tlf. 21 783	8.15	10.30
HAMMERFEST: St. Mikael kirke, Salsgt. 52, tlf. 1447 (1. VII—31. VIII (St. Elisabeth nstitutt, tlf. 1392)	19.00 8.00	10.30 10.30
HARSTAD: St. Sunniva kirke, Skolegt. 4, tlf. 61 501	8.00	10.30

AUTORITET OG FRIHET

Biskop Butler regnes som en av dagens betydelige teologiske navn. Han er hjelpebiskop i Westminster i London, tidligere abbed i Downside og kjent for sin fremtredende rolle under det annet Vatikankonsil i Roma. Han er med andre ord en røst hvis ord har en del vekt i den katolske kirke. Det er bare av den grunn verd å merke seg at han den 6. oktober i Sunday Times ga uttrykk for sin personlige, private vurdering av den nåværende situasjon i Kirken på en ganske endefrem måte. Hans tanker understreker, såvidt vi kan se, at den iherdige debatt om piller og andre fødselskontrollerende midler har utviklet seg til noe langt viktigere etter hvert:

En følelse hos mange — la oss si hos en økende minoritet i verdenskirken — av at man egentlig er ved et punkt hvor hele det vanskelige, men ikke uløselige forhold mellom autoritet og frihet må gjennomtenkes på nytt i vår kirke — med åpenhet, atskillig mot og en vilje til forståelse av trosfellers argumenter.

St. Olav vil i et av de førstkomende numre gjennomgå nevnte artikkel og biskop Butlers syn. Redaksjonens håp er dernest at en videre saklig behandling av disse problemene — gjennom belysning av forskjellige oppfatninger — også kan tjene den debatt som vi beskjedent, men oppmuntrende har sett utvikle seg i dette blads spalter. Det gamle ord *Roma locuta, causa finita* har vært brukt, men det peker jo i dagens virkelighet — uten at enkelte innsendere synes å være helt oppmerksom på det — direkte hen på den indre debatt som muligens vil avløse og fornye dagens ordstrid: Spørsmålet om autoritetens rolle og funksjon i Kirken.

Det er en autoritet i den katolske kirke. Gitt av Gud til Kirkens ledere, til paven og biskopene. Ingen benekter dette eller stiller noe spørsmålstegn her. Men som vel biskop Butler sier:

Den nåværende krise har vist at mange katolikker idag ikke lenger er villig til passivt å akseptere alt som gjøres i denne autoritets navn.

Redaksjonen har, som alle vet, fått høre en del vondord for at vi for et par år siden åpnet spaltene for den internasjonale diskusjon om fødselskontroll-spørsmålet. Vi vil muligens høste nye vondord fordi vi nå snakker høyt om det dypestliggende problem i dagens katolske kirke: Forholdet mellom autoritet og frihet.

Det får våge seg, Norske katolikker kan ikke og skal ikke isolere seg fra det som foregår i verdenskirken. Fellesskap er ikke bare noe man fromt minner hverandre om på de store høytidsdager i Kirken — det er også noe man bærer på i urostider.

ÅR.

«— at mange katolikker idag ikke lenger er villig til passivt å akseptere alt som gjøres i denne autoritets navn.»

EN KLOVN

Katolske lesere av avisenes sportssider vil muligens ha lagt merke til noen merkelige overskrifter og antydninger fra tid til annen.

Jeg har personlig samlet på to fra de siste ukene:

PRIOR BEKREFTET AT HAN ER EN AV SKANDINAVIAS BESTE OVER 1600 M.

Og denne:

ST. JAMES IMPONERTE STORT I ST. HALLVARD.

Jeg har forsøkt å tyde de to begivenheter. De kan selvfølgelig teoretisk ha noe med Ørevoll galoppbane å gjøre, som anført, men det er nå ikke sikkert, synes jeg.

Det minner mer om en katolsk versjon av de hemmelige beskjeder som ble sendt ut under krigen. Slike som *mormor hopper inatt osv.*

Det kan altså være signaler til *Una Voce-bevegelsens folk* — eller til medlemmer av *venstreradikale skribenters sammensvergelse*. (Er det rødfarven på nesen min som har gjort meg til æresmedlem?)

Det kan også være katolsk reklamevirksomhet:

Den første overskriften kunne udmerket godt være fikset i forbindelse med priorvalget hos dominikanerne nylig. Et forsøk på å bygge opp en persons anseelse, om man forstår hva jeg mener.

Den andre kan bety at de gode fransiskanere laver litt blest omkring kirkebygget på Enerhaugen ved å antyde at apostelen Jacob holder preken der av og til.

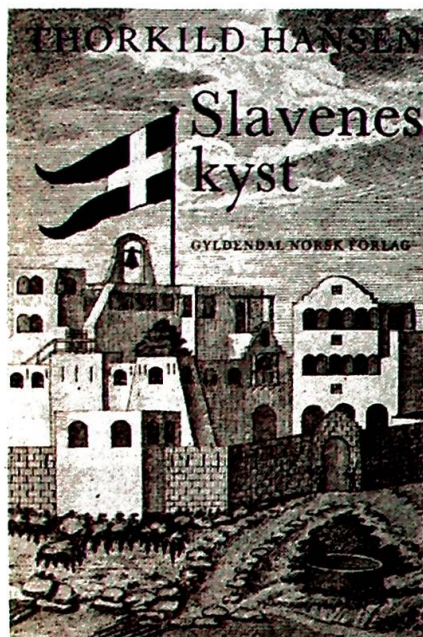
Tilgi meg all denne uærbødighet, men det er da ganske pussige muligheter som foreligger, ikke sant?

Tull og tøis selvfølgelig.

Og likevel er det ganske fint å tøyse litt av og til. Det hjelper ihvertfall meg. Er det noen andre som kan smile? Det trenges.

FRA CHRISTIANSBORG

UTFORDRING TIL «FREDLIGE NORD»

Det finnes sikkert fremdeles mange bra kristne som lever i den villfarelse at de fortrinnsvis bør lese såkalt lys og god litteratur — siden de til syvende og sist jo tror på det godes seier og makt. Til direkte ubehag for disse må vi her beklageligvis anbefale to meget mørke romaner av høstens nyheter.

For årets norske bøker for alvor var over oss (flere av dem vil bli anmeldt i et senere nummer), leste vi atskillige av de utenlandske. Og av disse var det så nemlig to som vi syntes pekte seg spesielt ut: dansken Thorkild Hansens *SLAVENES KYST* og Jean-Francois Steiners *OPPRØRET I TREBLINKA*. Ingen av dem er beregnet på hyggestunder, særlig Steiners bok gjør det vanskelig å si de vanlige små artigheter og intetsigende bemerkninger til folk vi møter etter lesningen. Det samme gjelder delvis også Thorkild Hansens ypperlige bok. Begge er plagsomt aktuelle: Vi gode, fredlige nordboere er ikke så gode som vi innbillar oss når vi leser avisene om verdens uro og strid. De farvedes frihetskamp er en viktig faktor i 60-årenes historie, enten det gjelder USA, Syd-Afrika eller for den saks skyld Birmingham. Men vi har sandelig litt av hvert å svare for også i dette oppgjøret, noe Thorkild Hansen viser oss med en reporters iherdighet og en dikters visjon. Skandinavers

virksomhet i slavefarten for et par hundre år siden er ukjent stoff for de fleste av oss — og oppskakende stoff.

På samme vis er det egentlig med djevlskapen i Treblinka — det er ikke til å unngå at man underveis tenker: Er vi selv så skyldfrie som vi ønsker i denne galskapen som utryddet jøder i hundretusentall — så fort forbrenningsovnene kunne sluke dem? Vi trodde vi hadde lest en god del om dette drama i Øst-Europa (vi minnes blant annet John Herseys beste bok *MUREN*) — likevel overrumples vi av Steiners bok, den efterlater oss nesten skjelvende, usikre og svake. Er vi uten skyld, selv idag? En liten tanke streifer oss: Hvor ofte har vi ikke hørt ellers vennlige norske menn og kvinner si noe nedsettende om jøder?

Disse to bøkene presser selvoppgjøret på oss. De er spennende som gammeldagse røverromaner ofte — men det uhyggelige er at vi etter hvert oppdager at vi muligens hører til rovernes parti.

Thorkild Hansen begynner sin bok (Gyldendal) med setningene: «Vi hadde et fort i Afrika. Det ligger derne fremdeles, ...» Kongeriket Danmark—Norge eide engang et fort i dansk Guinea. Her kjøpte danskene — uten at vi kan minnes at det står noe særlig om det i våre historiebøker — vel 100 000 afrikanere i tidsrommet 1673 til omkring 1825, la dem i jern og sendte dem som slaver til de vestindiske øyer. Etter grundige studier av kildekrifter og øyenvitneberetninger dro forfatteren for et par år siden ned til Guinea for å undersøke historien om denne 200 år lange menneskehandel. Han fant rester av de gamle fort, han lette seg frem til plantasjeanleggene inne i regnskogen — og han skrev til slutt den første skikkelige beretning om våre nære venner og allertes slavehandel i Afrika. (Boken er illustrert, dels med samtidige kobberstikk, dels med blyanttegninger av Birte Lund.)

Det imponerende er kanskje at Thorkild Hansen klarer å mestre dette nyhetsstoffet på en kunstnerisk fremragende måte. Hans diktersinn forstørre eller forminsker ikke de faktiske hendelser. Men fordi sannheten er sett av en dikter, tvinger han oss

til å oppdage visse ting «i vår familie» som kan være ubehagelig. Og man skulle tro at enhver norsk debatt om rasespørsmålet herefter også må berøre disse dystre familie-hemmeligheter.

De danske koloniers historie er omtalt i ganske mange verker. Men det viktigste leddet i denne historien, mennesketransporten mellom Guinea og Vestindia har aldri fått en selvstendig fremstilling. Forfatteren skriver:

«Slavene kaster ingen skygge i historien. De ligner de fordømte i Dantes helvete, de er selv et folk av svarte skygger. En fremmed må stige ned i underverdenen og følge dem på deres vandring, som stikk mot Dantes, går fra paradiset til helvete. Et tog av overvunne, en Alexander-frise med motsatt fortegn, som også vår tid har sett eksempler på. Øyeblikket er inne. Du har nådd midten av din bane gjennom livet. Du kvitter deg med din skygge og går ned til de fordømte. Nei, du kan ikke hjelpe dem, men de kan kanskje hjelpe deg, svare på ditt gamle spørsmål, rekke deg stumpene av en forklaring, lik Lazarus som ga rikmannen sin eneste skjorte. Hva var meningen? Hvorfor skjedde det? Hvordan foregikk det?»

Den 13. desember 1790 satte salig Ludvig Holberg inn — omenn bare for ett års tid — sine sparepenger i denne handelsvirksomhet med brennmerkede mennesker. Den 8. februar 1744 døde sognepresten i det lille fiskeværet Rorstad ved Sørfolda i Nord-Norge, Jo-

TIL TREBLINKA

BOERE» - OMTALT AV Å. R.

hannes Rask og etterlot seg i sine skuffer den første nedskrevne beretning om svineriet, han hadde selv vært der nede. I et hus i Ghana anno 1968 finnes en dansk grav osv. osv.

Thorkild Hansen vender ganske rolig stenene — og det syn som møter oss er ille. Bevis på bevis foreligger for at det lille dansk-norske kongeriket hadde så mye å svare for at vi idag ikke burde sende våre ytterst beskjedne U-landsbeløp sydover med noen følelse av å handle i storartet kristen godhet. Egentlig har vi bare begynt å avbetale på en veldig gjeld.

På side 20 i Jean-Francois Steiners bok om dødsleiren Treblinka (Cappelen) sier en av jødene disse ord: «Vi må leve videre for å fortelle hva et menneske kan gjøre mot et annet

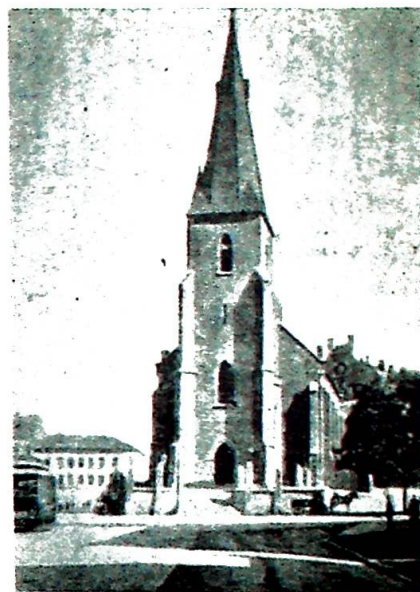
idag lever i Israel — 23 av vel 700 000 mennesker — og fått deres beskrivelse av leirens brennende helvete og uhygge. Selv Herseys bok virker litt blek og en smule konstruert sammenlignet med Steiners arbeide, det kan ikke unngås.

Treblinka var ingen konsentrasjonsleir som Auschwitz eller Dachau. Det var en ren utryddelsesleir for jøder, en planlagt endestasjon for det jødiske folk. Et eneste jernbanespor gikk østover og endte i en massegrav som etter hvert rommet nesten tre kvart million nakne forvridde kropp. Togene kom hver halvtime med tyve vogner i settet og så «ypperlig» var bodlenes organisasjonsevne at det til tider bare gikk 45 minutter fra vogn dørene ble revet opp til gasskammerne ble tømt for de døde.

Treblinka ble drevet av 40 SS-menn og noen hundre ukrainere. Et tusentall av de kraftigste jødene var til enhver tid presset til å være håndlangere — under slavedrivers pisker. De fikk leve noen dager eller uker mens de sorterte og ekspederte ofrenes klær, hår, verdisaker og effekter, tømte gasshulene og skaffet likene av veien. Blant disse jødene levet tanken om å fortelle omverdenen om det som skjedde — og der oppsto tanken om å gjøre motstand for å fortelle. Den 2. august 1943 reiste de seg mot sine bødler. Denne anmelder har lest mange slags dramatiske beretninger, men denne redegjørelsen for ukene og dagene før oppstanden overgår dem alle sammen. Etterpå skjønner man: Det ble et vidnesbyrd til menneskene — måtte vi aldri glemme det før all skyld og skam er utvisket.

Tre av de viktigste bøkene denne forlagshøsten — de to ovennevnte og Malamuds MANNEN FRA KIEV (se side 317) handler om overgrep mot menneskets verdighet — og viser oss at denne verdighet er et avgjørende poeng.

Kanskje noen av våre lesere rynker på nesen av vårt «brutale» utvalg av årets bokflom. De er for fintfølede av seg. Nettopp den mulighet at budskapet blir hørt og oppfattet, den mulighet at vi leser og forstår denne fremragende og skakende litteratur gir nemlig et visst håp.

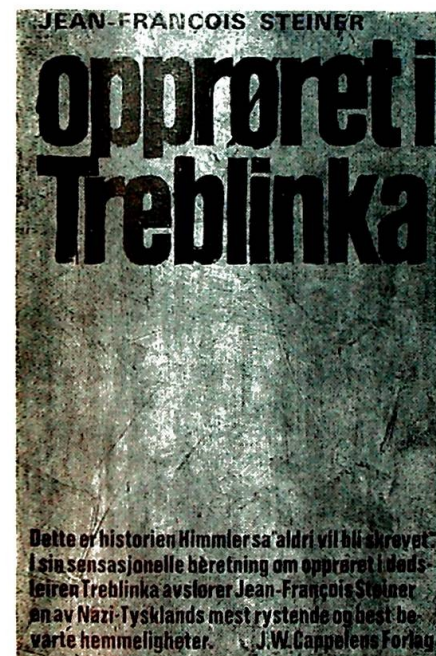

En av våre lesere på St. Josephsinstituttet har funnet frem dette gamle bildet av St. Olavs kirke — og det er absolutt noe eldre enn det vi gjenga i forbindelse med 125 års-jubileet. Takk for det.

Finnes det kanskje i eldre trosfellers skuffer og gjemmer andre gamle bilder av katolsk miljø i Norge i forrige århundre?

HØSTFLOM

Bøkene er over oss igjen, men sin årvisse og ganske kjærkomne høstflom. St. Olav bringer i dette nummer også anmeldelser av ny litteratur på sidene 316, 317 og 322.

menneske. Det er kanskje det Gud har utvalgt oss til.» Og i hele den 400 sider lange beretning, frem til det endelige oppgjøret, blir dette den viktigste tanken: noen av dem må overleve, ikke for å finne igjen et liv i fred og trygghet eller velstand, men for å fortelle verden om det som foregikk. For «verden er medskyldig nettopp av den grunn at den ikke vet hva som foregår med oss».

Steiner, som selv er jøde har påtatt seg denne oppgaven, han har blant annet lett opp de 23 av fangene som

BLIKK på TIDEN

DANSKE BISPEORD

■ Den danske katolske biskop Hans L. Martensen befant seg på visitas på Grønland (som har tre katolske prester og en liten katolsk menighet i Godthåb), da pave Pauls rundskrivelse «Humanae Vitae» vakte sensasjon i verdenspressen. Det gav kanskje både avstand og kjølig ro til hans kommentarer — fra vår københavnske kollega «Katolsk Ugeblad» (4. oktober) klipper vi følgende sindige menings-utveksling om saken:

Biskop Martensen:
Debatten vil ikke stoppe.

«— Biskop Martensen, der gik jo et sus, må man vel nok sige, gennem verdensoffentligheden, da paven fornylig offentliggjorde sin rundskrivelse, hvori han fastslog, at han ikke kunne gå ind for anvendelse af fødselsbegrænsende midler. Deler De pavens opfattelse på dette vigtige område?»

— Ja, det er jo kendt, at der for øjeblikket er meget store meningsforskelle blandt katolikker om dette spørgsmål, og jeg har den opfattelse, at pavens rundskrivelse ikke vil sætte en stopper for denne diskussionen, men at den i høj grad vil fortsætte inden for den katolske kirke. Og jeg kunne også lide at tilføje, at det jo er helt klart at det har været den katolske kirkes mening tidligere — og også nu — at kirken kan give en vis vejledning for folk og for deres handlemåde, men den sidste beslutning, den sidste afgørelse, påhviler den enkeltes samvittighed, og det vil altid være tilfældet, at den sidste beslutning bliver et ansvar for den enkeltes samvittighed.

— Skal man tage dette som et direkte oprør mod pavens rundskrivelse?»

— Nej, det skal man naturligvis ikke, men jeg vil selv opfatte det på den måde, at spørsmålet inden for den katolske kirke ikke står så at sige ved afslutningen af en debat eller afslutningen af en udvikling.»

Mye kan visst tyde på det.

TIL MAGISTERENS ORD

■ I den forbindelse, som nå kanskje begynner å kjede og irritere adskillige, men som nå engang står i fokus av den internasjonale katolske debatt med virkninger langt ut over kirkens synlige grenser, skal en passe på hva kristne i andre kirkesamfunn har på hjertet. Annetsteds i dette nummer av «St. Olav» svarer magister Gunnar Melbø på vår omtale av hans kronikk i «Aftenposten» 24. september om befolkningspolitikk og prevensjon («St. Olav» 5. oktober). I kronikken var hans resonnement entydig — men ifølge vår oppfatning galt. Her blander han kortene — de blir såvidt vi kan se ikke bedre av det. I kronikken bestred han det meste av den tilgjengelige troverdige ekspertise om befolkningsøkningen — dette forhold til faktisk viten i troens navn er dessverre en gammel tilbøyelighet, eldre på katolsk enn på protestantisk grunn, som kirken

aldri har hatt glede av, for å uttrykke det diskret. Den bør da heller ikke forlenges — Galilei er også blitt en slags kirkefader etterhvert. Vi er personlig trolig like avvisende overfor sex-mani og sedløshet som den gode magister, og deler og forstår hans reaksjon. Men mon det ikke nå og da jongleres vel fritt med konklusjonene av en slik holdning? Hvor «frekk» denne synd ganske visst er, så kan vi faktisk — i Evangeliets lys — tenke oss en enda frekkere: Å lukke øynene for medmenneskers umenneskelige kår i en bestemt seksualmoralss navn. Her må vi som kristne bevare sansen for proporsjoner. Der er *intet* moralsk grunnlag for at den kristne kirke overbeviser en sex-besatt verden om den kristne kjærlighetsopfatnings sannhet og menneskelige overlegenhet, så lenge den selvsamme kristelighet ofte iherdig overser problemet om nestens elementære rett til liv og brød. Jesu ord om «liljene på marken» var visst ikke ment som et alibi for velment ansvarsløshet hva nestens elendighet angår. Og når magister Melbø i denne sammenheng våger å tale om norske og andre velfødde kristnes «nød» over de standpunkter mange kristne, som også søker Guds vilje, inntar i denne sak — ja da er uttrykket mildt sagt uheldig. Nød! En tar seg til hodet og spør hva ordene egentlig betyr, og om de ikke bør anvendes med en smule takt og skamfølelse.

Tradisjonen, Skriften og fornuften er ganske visst gode og bindende autoriteter — særlig når de samstemmer. Men når tradisjonen her er meget fersk og famlende, Skriften her mangeltydig eller taus og «fornuften» her i strid med hva hederlig forskning fremlegger — da står det jo ikke så vidt bra til, at saken med magisterens ord, kan bli «grei».

Vi er avgjort ikke ute for å tillegge Den norske kirke et ansikt den ikke har, i denne sak. Det beste som fra kristent hold i Norge er uttalt om problemet er tvert om, efter vår oppfatning, domprost Per Lønnings nyanserte og sindige innlegg «Familieplanlegning og prevensjon — et etisk perspektiv» i boken «Familieplanlegging og prevensjon» (Land og Kirke 1968, 112 sider) — en artikkelsamling som også ellers gir saklig og informert innsikt. Les den! Det er en annen, og i våre øyne langt mer overbevisende luthersk tale, om et alvorlig livsproblem.

VAKTSKIFTE?

■ Har vi kanskje ikke tidligere i «Blikk på tiden» anbefalt Oslo Indremisjons organ «Vår Kirke»? Ganske visst — men vi gjør det gjerne igjen. Nylig (5. oktober) utga bladet et «universitetsnummer» som røber en våken redaksjon og et realistisk grep på det som foregår i vårt lands akademiske verden. Ikke i heseblesende medløperi når det gjelder tidens moteradikalisme, men ut fra sikre kristne instinkter. Det bekrefter noe vi lenge har tenkt: Hvis norsk kristendom, med sitt alvor og sin integritet, hadde interessert seg mer åpent, mer «utlevert» for vår snart hundre år gamle radikale norske tradisjon, tyveårenes «Mot Dag» iberegnet, ville den ha kunnet føre inn et fruktbart alternativ og korrektiv som kunne ha forandret vår kulturelle skjebne til det bedre. Virkeligheten ble, som vi vet, en annen «løsning»: Den fryktsomme isolasjon fra «verden». Det betaler norsk kristendom dyrt idag. Det eneste, men reelle, lyspunkt er et nytt slektledd som bryter opp fra klagesangene og går reflektert og skapende inn i helheten. Vi kan ikke se annet enn at representantene for dette oppbrudd stort sett uttrykker seg med vett og nyanser, og blir hørt. Også av folk som trodde de var ferdige med å lytte til det hold. Av denne enkle grunn: I tidens forvirring er mennesker med en gjennomtenkt verdi-forpliktelse uvurderlige. Hvis kristne idag kan forene lyttende og lærevillig ydmykhet med den selvfølelse det bør gi, å stå i den eldste verdi-tradisjon i Vestens utvikling, kan de påvirke menneskehetens søken langt virke-

ligere enn ved sjokkerte protester. Det forutsetter at noen forskremte høvdingar får alderspensjon, og at noen «standpunkter» — intet mer — blir definitivt plasert i den lokale og ikke alltid oppløftende kirkehistorie. Men ikke skal en generalisere — da gjør en alltid urett. Den mektige mann i norsk vekkelseskristendom som heter generalsekretær Tormod Vaagen, og hvis meninger og autoritet når langt, uttalte nylig til avisen «Vårt Land» noen kloke ord om sin vilje til å «lytte til de unge». Han gjør det kritisk og med Bibelen i hånd. Det er betryggende. I hånd — ikke i lommen. Vi behersker ikke den boken — den behersker oss. Og den gjør — igjen og igjen — «alle ting nye». For i den lever ikke vi, med våre gamle, flyktige, fordomsfulle liv. Men Guds liv — det som skal fortsette når vi er borte og glemte.

Blomster til «Vår Kirke»s redaksjon.

DEN GLEMTE FAKTOR

■ Kringkastingsrådets formann, forlagssjef Øivind Seip Berggrav, er kommet ut å kjøre. Han har, rett fra leveren som det også var hans berømte fars vane, uttalt seg om fjernsynet og reklamen, i et avis-intervju. Av det fremgår at han — som vi selv — ikke er glad for dette stadige og økende presset på vårt viktigste masse-medium, og at han ikke desto mindre resignert regner med følgende: Snarere før enn siden rykker de pengesterke firmaer inn med sin salgsappell — slik er tiden.

Akk — om vi bare kunne slippe det! Dialektikken salg—kjøp bestemmer oss så allikevel det meste av den tid vi er våken, det er allerede altfor mye som det er. De teigene som blir tilbake i en vanlig dagsavis når kommersen og sporten har fått sitt, taler sitt tydelige sprog — de forfalsker etterhvert vår sans for proporsjoner når det gjelder hva som gir livet dets mening.

Det er ille som det er. Men det skal tydeligvis bli verre. Og blodig ironi er det, at vi — som Berggrav påpeker — nærmest blir *tvunget* inn i dette kjøpe-maset av svensk fjernsyns snarlige innføring av ivesen, som om unionen med broderfolket slett ikke var oppløst, til alles tilfredshet. For så mange nordmenn ser svensk fjernsyn, at Norge må følge med — i konkurransens hellige navn. Var det noen som sa at mennesker idag manipuleres som viljeløse ting?

I debatten om dette dreier det seg nesten utelukkende om inntekter, utbygning, honorarer, markedsføring, kapitalmakt. Var det ikke på tide at noen førte inn den egentlig vesentlige faktor: *Menneskesinnet*?

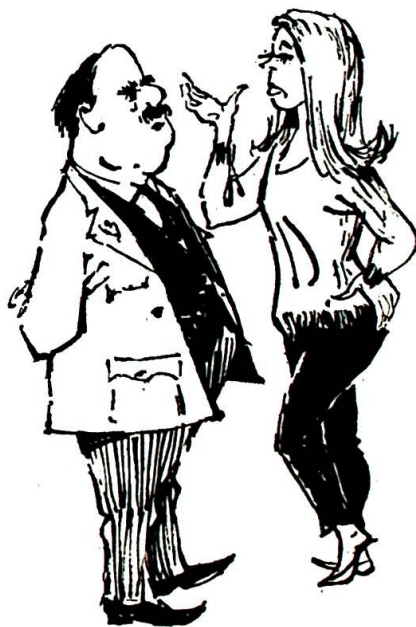
TENÅRINGENES MILLIARDER

■ Fantastiske, intet mindre, er de opplysninger som nylig ble kastet ut i en uforberedt opinion: I Norge finnes det

580 000 mennesker i alderen mellom 15 og 25 år. Denne gruppe har et årlig forbruk på 3,5 milliarder (De leste riktig: *milliarder!*) kroner. Få tall kan visst så slående illustrere endringen i ungdommens levevilkår på en menneskealder. Dette er, som et aktuelt TV-program nylig fastslo, «den nye overklassen». Hva den bruker på seg selv, er ca. 1,3 milliarder kroner mer enn hva hele det norske forsvaret koster. Er det så underlig at handelsstand og reklamefolk kaster seg over dette store, kjøpekraftige publikum og dikker det oppmuntrende under haken? En liten spesial-forretning for tenårings-klær i Oslo hadde ifjor en omsetning på fire millioner — for ti—femten år siden ville den vel gått konkurs.

For langt de fleste av disse ungdommene er denne frihet og overflod overhodet intet problem. Foreldre og hjem trenger i de fleste tilfeller ingen tungtveiende bidrag til det felles hushold, og de aller fleste av de unge, har ikke selv forsørgelsesbyrde. Videreutdannelsen tar låneinstitusjoner seg i stor utstrekning av. En 60 år gammel arbeider ville si: De bæres på hendene, de vet det ikke, og det er ikke sunt. For de unge i hans familie er det dunkel tale.

Den bør ikke fortsatt virke så dunkel. Både utdanningsmessig og politisk må denne og de øvrige masser i vårt folk i en ganske annen og større grad bli hjulpet til bevisstheten om og forpliktelsene ved å være rik i en nødlidende verden. Denne erfaring er oss så ny, at vi ennå ikke riktig har fattet ansvaret ved den. Her svikter oppdragelse, skole og opinionsdannelse fremdeles: At den menneskelige familie befinner seg i en utålelig unntagelsestilstand som endog forverres, er slett ikke slått igjennom med bredde og håndgripelige konsekvenser i vår egen mentalitet. Vi *delar* ikke vår velstand med noen — heller ikke hvis vi omsider (i 1973!) når opp til å innfri vårt forsiktede løfte om 1 % av nasjonalinntekten til U-landene. Det er ikke gave — enda mindre «offer». Det er bare det som skalvalper over av fatet, og som vi godmodig lar falle — der er så rikelig tilbake.

Er de forargede fedre egentlig istand til å skape noe annet?

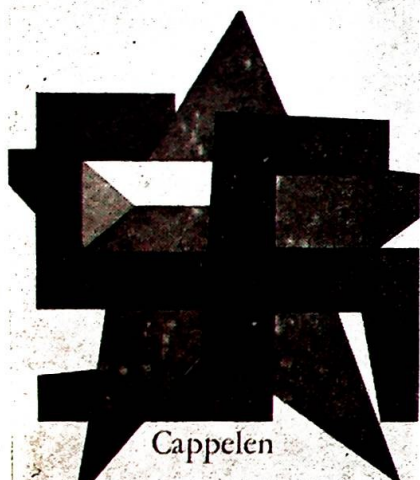
De forargede fedre, som husker sin egen nøysomme ungdomstid, bør visst ikke bare sukke resignert over tenåringenes milliarder. De har selv *makten* — økonomisk og politisk — til å utvikle videre dette bevisstløse nytelses-samfunn, eller skape et annet. Men hvordan *braker* de den makten? Idag? Imorgen?

Frater Candidus.

«SLOTTET» VED CIERNA —

KORTE OMTALER AV

Jahn Otto Johansen Tsjekkoslovas skjebnetime

Det minnet nesten om Kafkas bok «Slottet»...

«Slottet var i dette tilfelle et grønt russisk tog som sto i nærheten av byen Cierna ved floden Tisou. Ingen skulle vite noe, man kaltes til Slottet. Min litterære kollega trakk parallellen videre, med Kafkas «Prosessene»: Hierarkiet fra Kreml som representanter for Systemet, for Makten: Ville Alexander Dubcek komme hel og uskadet gjennom Prosessen? Ville han vende trygt tilbake fra Slottet? Absurd virket det også at det russiske toget hver kveld kjørte tilbake over grensen, slik at sovjetlederne kunne sove på sovjetisk territorium. Selv de fleste måltider inntok russerne og tsjekkoslovakene hver for seg og ikke sammen som det sommer seg brødre og allierte.»

«Mang en tsjekker jeg snakket med i disse dagene trakk tilsvarende paralleller med Kafkas dramaer. På en nesten selvironisk, galgenhumoristisk måte identifiserte man seg selv, sine ledere og sitt land med personer og situasjoner i Kafkas absurde verden.»

Sitatet er hentet fra fjernsynsreporteren Jahn Otto Johansens TSJEKKOSLOVAKIAS SKJEBNETIME (Cappelen). Det er meget krevende å skape forståelig, vektig journalistikk

ut av en slik absurd virkelighet. Forfatteren som antagelig har langt bedre kjennskap til det ulykkelige landet enn de fleste norske pressefolk og politikere, har gjort et utmerket forsøk. Med beundringsverdig kjapphet og overblikk må han ha omarbeidet sitt materiale sist vår og sommer etter som de dramatiske begivenheter utviklet seg. Hans bok om dette kommuniststyrte, men frihetselskende, tapre og høyt kultiverte folk foreligger også faktisk mens mange av oss andre ennå holder pusten hver gang Dubcek må reise til dommerne i Moskva.

Beretningen er konsentrert om Novotnys fall, oppslutningen om Dubcek og de liberale idéer, om de farlige toppmøtene i Cierna og Bratislava, den korte perioden med optimisme og selvstyre, invasjonen og det som siden skjedde. Ut av dette trekker forfatteren blant annet én konklusjon som er viktig for oss:

«... at et lite folk som er militært svakt og derfor ikke har så meget å sette opp mot en stormakt, kan ståsette seg moralsk og psykologisk og dermed tilføye stormakten et politisk nederlag av veldige dimensjoner. Dette gir Tsjekkoslovakikrisen perspektiver langt utover det dagsaktuelle. Selv i atomalderen da supermaktene holder hverandre i sjakk og respekterer hverandres interesse- og maktsfærer på de små lands bekostning, er ikke ånd nødvendigvis dømt til å tape for makt. Dette gir veldige perspektiver for de små lands forsvarsberedskap...»

Hadde det vært godt med tid, kunne forfatteren brukt timer og dager på å finpusse sproget. Men la ikke det være noen alvorlig innvending. Hans beretning står langt oppe på årets ønskeliste likevel. Alle pålitelige meldinger om Slottet har betydning for oss.

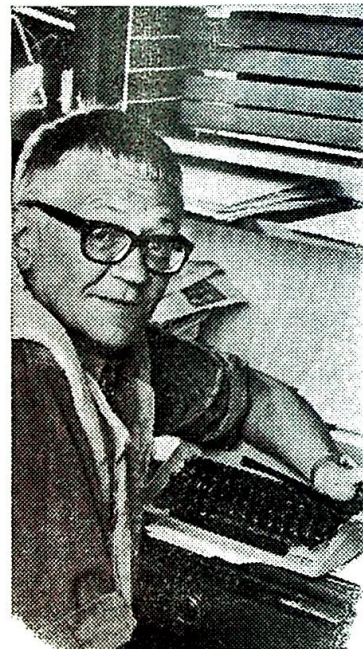
I forhåndsomtaler av svensken Per Olof Sundmans prisbelønte roman INGENIØR ANDREES LUFTFERD (Gyldendal) heter det at forfatteren med sitt dokumentariske arbeide forteller oss mer enn vi faktisk visste. Og på mange måter gjør han selvfølgelig det, med storartet håndlag:

En sommerdag i 1897 steg den svenske ingeniør, oppfinner og drømmer Salomon August Andree opp med bal-

longen «Ørnen» og la ut på den dristige ferden fra Spitsbergen til Nordpolen. Han hadde to følgesvenner, Knut Fränkel og Nils Strindberg. Ballongen og dens menn forsvant, en menneskealder senere, i 1930, fant bevisningen på en norsk ishavsskute levningene av ekspedisjonen, blant annet Andrees store dagbok og Strindbergs optegnelser.

Sundman gjør tredjemann i eventyret, den ikke-skrivende Fränkel til beretter — og beholder på den måten en viss grad av dikterisk frihet.

Det er riktig at Sundman videre er en så fremragende forfatter at han tvinger leseren til å «oppleve» det hele — fra den første prøveoppstillingen til leiren på Kvitøya. Men ikke

Per Olof Sundman.

klarar denne anmelder å reagere som anbefalt, han «griper ikke seg selv i å utbryte: Ja, slik var det». For her er nettopp poenget, tror jeg, det er noe viktig som mangler. Vi har med stigende uhygge og spenning frosset oss avsted fra isflak til isflak sammen med ballongfarerne — og vi føler oss en smule snytt. Denne bokhøsten kan man sammenligne Sundmans dokumentariske arbeide og hans diktning med andre romaner av like konkret bakgrunn, for å oppdage at det viktigste tross alt kanskje mangler i

(Forts. side 317)

HYRDEBREV

fra

de nordiske biskoper

ig
el
r-
e-
er
or
le
v
st
n
o
t
r

Kjære brødre og søstre i Herren,
Etter at flere medlemmer av Den nordiske bispekonferanse hver for seg har fremkommet med foreløpige uttalelser om pave Paul VI's encyklika «Humanæ Vitæ» ønsker vi nu samlet og etter felles overveielser å henvende oss til dere om denne sak.

Som dere alle kjenner til har den pavelige rundskrivelse i en grad som kanskje aldri tidligere ført til forskjellige meningsytringer, diskusjoner og protester. Mens noen godtar den fullt ut, blir den av andre helt eller delvis avvist.

I. SITUASJONEN ETTER ENCYKLIKAEN

Kritikken kommer fra høyst forskjellige kanter. For det første sier det seg selv at de mennesker tar avstand fra rundskrivelsens strenge krav som i luksus og nytelser ser livets egentlige mål. Hvis protestene bare kom fra den slags mennesker kunne vi rolig la hele saken ligge. Det har alltid vært kristendommens oppgave å forkynde Kristi kors, og at vi ikke skal la oss prege av denne timelige verden. (Rom. 12, 2.) Når det derfor på grunn av en slik forkynnelse oppstår forargelser og meningsforskjeller så er det bare et tegn på at de kristne har forstått sin plikt.

Men i sannhetens navn må det fremholdes at innvendningene mot encyklikaen ikke bare kommer fra en slik kant. Det finnes også troende som er skuffet, og det ikke på grunn av lettferdig nytelseslyst, men ut fra erkjennelsen av sitt ansvar såvel for de enkelte ekteskap som for menneskeheten i sin helhet. Blant disse gis der såvel prester som legfolk, som vi biskoper akter som våre tro medarbeidere. Det ville være urettferdig å tvile på disse troendes gode vilje, eller gå ut fra at det er moralsk slapphet eller frykt for offer som ligger til grunn for deres reaksjon mot visse av rundskrivelsens synsmåter.

II. RUNDSKRIVELSENS EGENTLIGE ANLIGGENDE

I denne situasjon ligger det oss sterkt på hjerte å fremheve encyklikaens positive verdier. En oppmerksom gjennomlesning av dokumentet viser tydelig at pavens dypeste og egentlige hensikt har vært på den mest omsorgsfulle måte å forsvare det kristne ekteskap som et menneskelig fellesskap, der kjærlighetens helt personlige karakter understøttes av Guds nåde. I et slikt fellesskap blir menneskeverdet respektert, og det seksuelle element blir stillet i personlighetens tjeneste, og får sin verdighet av det. Med dette mål for øye har kirken et viktig vit-

nesbyrd å avlegge overfor verden, ikke minst i våre egne land, hvor respekten for ekteskapet, slik Det nye testamente fremstiller det, står i fare for å forsvinne. Derfor er pavens ord i første rekke en oppfordring til alle om alvorlig å ransake sitt syn på dette viktige anliggende.

Rundskrivelsen går derfor først og fremst inn for å forsvare den menneskelige verdighet og de verdier hvis betydning alle kristne er enige om. Således understreker paven sterkt, at ekteskapets bestemmelse på den ene side er å gi rom for et gjensidig personfellesskap, og på den annen side å stå i det nye livs tjeneste. Det er viktig å ha begge disse sider for øye. Derfor er en av rundskrivelsens grunntanker at seksualdriften er uadskillelig forbundet såvel med ekteskap og barn, som med kjærligheten og troskapen mellom ektefellene. Seksualitetens plass i menneskelivet er så langt fra bare et rent biologisk fenomen, men er på en helt vesentlig måte innesluttet i dype menneskelige og etiske verdier. Derfor går rundskrivelsen inn for den livslange troskap i ekteskapet. Videre motsetter den seg alt som ville gi kvinnen en mindre menneskeverdige stilling enn mannen. Den bekjemper også enhver tanke om en totalitær statsoppfatning som ville tillate et lands regjering å tvinge sine undersåtter til å finne seg i en bestemt biologisk plan for regulering av det menneskelige samliv. Den advarer mot en livsform som kan fremelske en uhemmet egoisme med katastrofale resultater i sitt følge, og minner om at ingen ekte menneskelige verdier kan bestå uten alvorlige moralske anstrengelser, forbundet med selvdisiplin, troskap i det gode, offervillighet, tjenersinn, og selvforglemmende innsats for andre. Kort og godt, den kjemper for verdier som de kristne har kjempet for gjennom to tusen år. Alt dette hører med til rundskrivelsens sentrale målsetting.

Ut over disse sentrale anliggender tar rundskrivelsen også stilling til et mer spesielt spørsmål, nemlig fødselsreguleringen.

Encyklikaen lærer at der kan gis alvorlige grunner som gjør det tillatt å begrense antallet av fødsler (Hum. Vit. 16). Ut fra en for Guds ansikt formet samvittighet kan ektefellene selv bestemme antallet av barn. Begrunnelsen for en slik begrensning av barnetallet må selvsagt være av moralsk forsvarlig karakter.

Ved siden av dette avgjørende Ja til fødselsregulering, inneholder rundskrivelsen et like så avgjort Nei til alle kunstige midler for å sikre dens gjennomføring. Bortsett fra den periodiske eller varige avholdenhet, forbyr den alle andre metoder for fødselskontroll.

Vi vet at der blant våre troende ikke gis så få som helhertet og med glede tar imot disse pavens utvetydige ord,

selv om de også er seg bevisst de vanskeligheter dette kan føre med seg. For dem betyr derfor pavens avgjørelse en hjelp i deres innsats for det kristne ekteskaps fullkommenhet, og vi gir disse troende vår fulle støtte i deres anstrengelser.

Andre derimot — som det kristne ekteskaps fullkommenhet ikke ligger mindre på hjerte — er skuffet over pavens avgjørelse, og er ute av stand til å se hvordan dette lar seg gjennomføre i praksis. Derfor kan vi ikke unnlate å ta stilling til deres spørsmål: «Hvilken autoritet har encyklikaen?» — «Kan en katolikk ha en annen oppfatning?»

III. RUNDSKRIVELSENS AUTORITET

Først og foran alt annet må det stå klart at det kirkelige læreembetes oppgave er å yte de troende en effektiv hjelp på deres ofte vanskelige livsferd. I utøvelsen av dette er det så langt fra at læreembetet vil frata de troende deres rett til selv å tenke, eller umyndiggjøre dem, men vil tvertom stå dem bi i deres tanker og overveielser. I denne læreembets bistand kan de kirkelige uttalelser anta forskjellige grader av forpliktelser.

For det første har kirken myndighet til gjennom en høytidelig og ufeilbar definisjon å avgjøre et spørsmål. I et slikt tilfelle foreligger det en trosavgjørelse der Den Hellige Ånd bevarer det kirkelige læreembete fra å ta feil.

Men det gis også kirkelige avgjørelser som ikke har denne karakter av ufeilbarhet. Slike avgjørelser gjør da heller ikke krav på å bli gjenstand for en overnaturlig tros-tilslutning, selv om det ikke betyr at der ved slike anledninger ikke foreligger noen bistand fra Den Hellige Ånd. Fra kirkehistorien kjenner vi dokumenter som inneholder uttalelser som senere er blitt korrigert eller komplementert. Prinsipielt er det derfor ikke utelukket at noe lignende kan komme til anvendelse på rundskrivelsen «Humanæ Vitæ», — for alle er enige om at den ikke inneholder noen ufeilbar definisjon.

Med henblikk på pavelige dokumenter som ikke gjør krav på ufeilbarhet uttaler det 2. Vatikankonsil: «Viljens og forstandens religiøse beredvillighet skyldes særlig den romerske biskops uomtvistelige læreembete, selv når han ikke uttaler seg «ex cathedra». Hans øverste læreembete må nemlig erkjennes i ærbødighet, og hans avgjørelser bør få den oppriktige tilslutning som hans uttrykkelige hensikt og vilje tilsier: Hensikten fremgår i alminnelighet av dokumentenes natur, gjentakelsen av den samme læresetning eller selve uttrykksmåten.» (Lum. Gent. 25.)

Denne viljens og forstandens beredvillighet som det her tales om gjør mennesket positivt innstillet overfor det som blir sagt, og krever en religiøst bestemt anerkjennelse av pavens embete. Dette innebærer selvsagt at ingen trekker rundskrivelsens innhold i tvil, uten først, i erkjennelsen av sitt ansvar overfor Gud, å ha satt seg grundig og redelig inn i dens tankegang og fordypet seg i dens målsetting. Men når en eller annen av tungtveiende grunner allikevel ikke kan bli overbevist av rundskrivelsens argumenter, så er det alltid blitt anerkjent at man kan ha en annen oppfatning enn den som blir fremstillet i en ikke-ufeilbar kirkelig uttalelse. Ingen må derfor på grunn av en slik avvikende mening alene, bli stempelt som en dårlig katolikk. Den som etter samvittighetsfull overveielse anser seg for berettiget til ikke å godta en lære, og ikke i praksis å etterleve den, må overfor Gud svare for sin holdning og sin handlemåte.

IV. DEN ENKELTES SAMVITTIGHET

Rundskrivelsen innbyr oss også til å si noen ord om de alvorlige samvittighetsproblemer som den stiller oss alle overfor.

Samvittigheten er ikke noe slags intuitivt instinkt, eller en medfødt verdimåler. Den funksjonerer ved å gjøre bruk av den vanlige erkjennelsesevne, og anvender moralske prinsipper på den praktiske handling. Samvittigheten trenger derfor å formes, oppdras og tilføres kunnskaper. I denne prosess må der såvel i samfunnets som i den enkeltes liv regnes med en vekst i modenhet som bl. a. gir seg uttrykk i å ta andres erfaringer med i betraktningen. Samvittigheten skaper således ikke selv sine normer, men erkjenner dem som forpliktende uavhengig av den enkeltes egne ønsker. Av denne grunn trenger samvittigheten visse faste og sikre normer, forat den i hvert enkelt tilfelle kan treffe en beslutning. En katolikk finner slike normer i Guds åpenbaring, i kirkens lære, i den naturlige morallov, osv. Dette innebærer på ingen måte at enhver, i hvert enkelt tilfelle av en praktisk avgjørelse, er i stand til å anvende disse normer med klar og sikker innsikt. Av denne grunn vil enhver kristen alvorlig anstrenge seg for å forstå betydningen og rekkevidden av disse normer, og således tilegne seg en stadig bedre informert samvittighet.

Imidlertid står det under enhver omstendighet fast at ingen må handle mot sin samvittighet. Det er mulig at samvittigheten tar feil, eller at en nøyere undersøkelse av spørsmålet var nødvendig, men aldri er det tillatt å handle mot en overbevisning. Enhver som virkelig har gjort sitt beste for å bli klar over de riktige retningslinjer, forblir under alle omstendigheter, og i hvert enkelt tilfelle, personlig ansvarlig for disse retningslinjers praktiske anvendelse. Ingen, heller ikke kirken, kan løse noen fra forpliktelsen til å følge sin samvittighet og til å bære det ansvar dette medfører.

Uten tvil er vi alle enige om at enhver som ut fra en egoistisk innstilling med forsett utelukker barn i sitt ekteskap ikke kan fri seg fra skyld. Likeså sier det seg selv at det må tas avstand fra enhver form for direkte avbrytelse av et svangerskap, og at enhver kjønnsforbindelse utenfor ekteskapet, med eller uten preventiver, er forbudt.

Nu kan det imidlertid oppstå samvittighetsproblemer i forbindelse med fødselsregulering som ikke alltid er så lette å besvare. I den hensikt å bidra til løsningen av slike spørsmål vil vi komme med følgende betraktninger.

Den ene ektefelle må vise respekt for den annens personlighet, og alltid ta hensyn til hans eller hennes beste. Med dette for øye må man unngå handlinger og omstendigheter som kan skade ektefellenes gjensidige hengivelse, eller som truer med å undergrave selve ekteskapet. Foreldrene må sørge for gode livsbetingelser for sine barn. Disse og lignende retningslinjer kan bidra til å kaste lys over vanskelige samvittighetsproblemer.

Slike vanskeligheter kan særlig lett oppstå i blandede ekteskaper. Da den ene ektefelle aldri har lov til å påtvinge den annen sin egen samvittighets-overbevisning, foreligger det her et meget alvorlig problem i forbindelse med samvittighetens frihet som krever stor takt og hensynfullhet.

Også på grunn av sykdommer kan der oppstå grensetilfeller der den enkeltes samvittighet — så vidt mulig støttet av råd fra en ansvarsbevisst lege — må ta avgjørelsen. Rundskrivelsen regner nemlig med omstendigheter som tillater anvendelse av terapeutiske midler som

etter all sannsynlighet hindrer et nytt svangerskap. (Jfr. Hum. Vit. 15.)

Siden slike grensetilfeller kan forekomme i samvittighetsavgjørelser er en rådgivers oppgave ikke alltid lett.

Sjelesørgeren må ha forståelse for at der i det ekteskapelige livs personlige og intime forhold ofte skjer en utvikling og en modning. Han må også ta den mulighet med i betraktningen at en ektefelle kan være overbevist om at han i sin samvittighet er forpliktet til ikke å følge encyklikaens retningslinjer. I et slikt tilfelle må man kunne regne med at der ikke foreligger noen synd som må skrifies, eller som utelukker fra den hellige kommunion.

Også andre katolikker som blir rådspurt, som leger, psykologer og andre, må være oppmerksom på at der i livets løp kan skje forandringer i modenhet, innsikt og moralsk kraft, og at der gis store ulikheter i de forskjellige menneskers livssituasjon. Det er derfor viktig å tillegge seg et helhetsbillede av de mennesker man vil hjelpe.

V. KONSENTRASJON OM DET VESENTLIGE

I brytningen mellom gammelt og nytt i våre dagers hurtige utvikling mot en ukjent fremtid gjennomgår vår tids menneskehet store og smertefulle kriser. Det må derfor ikke forundre oss at også kirken har del i de samme prøvelser, og at den samtidig skal søke å gjennomlyse dem med det kristne håp. Idet vi således bærer vår del av vår samtids usikkerhet, oppfordrer dette oss til stor gjensidig forståelse, slik at vi ved vår holdning heller minsker enn øker andres lidelser og usikkerhet.

På tross av alle meningsforskjeller må alt det vesentlige i vår kristne tro forene oss. Vi må overfor verden bære vitnesbyrd om den store glede som vi eier i Jesu

Kristi evangelium, som er et budskap som så langt fra å virke hemmende, tvertom gjør oss fri.

Av den største betydning er det også å bevare sansen for de rette proporsjoner. Det gis sannelig større problemer i dagens verden enn den nøyaktige regulering av ekteskapets mest intime funksjoner. Selv om vi i disse spesielle forhold er av forskjellige oppfatninger, så gis det dog i vårt helhetssyn på ekteskapet, og på menneskeverdetets betydning, flere og viktigere ting som vi er enige om, og som vi som Guds barn i fellesskap må kjempe for.

Så lenge vi slik har syn for de rette proporsjoner kan visse meningsforskjeller endog være både nødvendige og nyttige, forutsatt at vi bevarer enhet og fordragelighet oss imellom, og respekt og troskap overfor paven. Enhver utveksling av meninger krever toleranse i dette ords beste betydning. La oss derfor finne oss i at det gis andre meninger enn våre egne, og la oss bære hverandres byrder.

Vi vet at Kristus har lært at «trang er den port og smal er den vei som fører til livet» (Mt. 7, 14), og derfor må ingen bli en hindring for andre til å gå den smale vei. Vi må tvertom hjelpe hverandre, og «modig sette alt inn på at vårt liv bærer preg av klokskap, rettferdighet og fromhet, samtidig som vi er oss bevisst at denne verdens skikkelse forgår» (Hum. Vit. 25).

Om de første kristne sa hedningene: «Se, hvor de elsker hverandre». Vi må derfor ikke ved strid og fiendskap gjøre evangeliet utroverdig. I den situasjon vi for øyeblikket befinner oss i har dette ord sin fulle gyldighet: «Salige er de som skaper fred» (Mt. 5, 9). Dette gjelder for alle mennesker, og ikke minst for de kristne, når de tar sitt ansvar for verden alvorlig. Midt oppe i all usikkerhet må troen holde fast på det som ikke rokkes: At Kristus har all makt i himmel og på jord, og at alt er underlagt hans herredømme (jfr. Mt. 28, 18).

Oktober 1968.

† *John Willem Gran*
Biskop av Oslo

† *Johannes Riih*
Apostolisk vikar for
Mellom-Norge

† *Johannes Wember*
Apostolisk vikar for
Nord-Norge

† *Hans L. Martensen*
Biskop av København

† *John Taylor*
Biskop av Stockholm

† *Johs. B. Theunissen*
Apost. admin. Island

† *Paul Verschuren*
Biskop av Helsinki

LEIREN PÅ KVITØYA

NY LITTERATUR VED Å. R.

Sundmans bok. Han fører oss inn i en verden hvor vi sneblinde og uten anelse lenger om himmelretningene forgjeves må vente på *dikteren*. På hans visjonære evner, det som skal berge oss. Men Sundman lar oss bare i stikken på Kvitøya etter min mening — til og med med et tvilsomt selvmord i hytta.

Hva forlanger jeg da som leser av en mann som har fått Nordisk Råds store pris? Vel, tro ikke at jeg venter en fin gravtale over de tapre — eller nordlys (sydlys?) av flimrende håp. Men jeg forlanger at jeg etter alt strevet i isødet skal se at dette har direkte betydning for meg idag, at dikteren setter tragedie og komedie inn i et perspektiv. En sikkert kyndig mann i Svenska Dagbladet har hevdet at denne romanen er «en bekjennelse til det viktigste av alt: det menneskelige fellesskap». Ja, hadde det bare vært det, men påstanden stemmer ikke.

Sundman har delvis skapt et ypperlig verk. Men han har dessverre fortalt oss for *lite*.

Jeg er faktisk en varm beundrer av Simone de Beauvoir. I en årrekke har damen vært et førsteklasses forfatternavn i fransk kulturliv og internasjonal debatt, som essayist, nær venn og fortrolig av Sartre og som romanforfatter. Hennes siste arbeide i norsk oversettelse, *NÅR MASKEN FALLER* (Gyldendal) bærer vemodig bud om at hun visst føler seg noe fremmed i det som nå foregår. Litterære bølger og smaksretninger, nye politiske frontlinjer og det forbløffende møte med den moderne type overklassemennesker som ikke engang har evnen til å lese henne, gjør at hun reagerer på en ny måte. Plutselig virker det som om hun er i forsvarsposisjon.

Ganske tidlig i boken spør den lille piken Catherine sin mor Laurence noe om *hvorfor vi er til*. Og moren svarer løst at *vi lever for å gjøre hverandre lykkelige*. Catherine svarer stedig: *Men hvorfor lever da mennesker som ikke er lykkelige?*

Og romanen slutter med at Laurence for første gang kjemper for at datteren skal få en sjangse til å bryte ut av det meningsløse spill som foregår blant menneskene rundt henne.

Hun skal få en sjangse — en sjangse til hva? heter det. Laurence «vet ikke engang det».

Dette første spørsmål fra lille Catherine spiller en viktig rolle i utviklingen av bokens historie, fortellingen om Laurences ekteskap, hennes elsker, hennes mors innviklede forhold osv. Og om «den plutselige fortvilelsen som kommer over meg fra tid til annen som om det fantes et svar på Catherines spørsmål, et skremmende svar».

Simone de Beauvoir stiller selv spørsmålet til mennesker som i sin overflod av materielle goder ikke engang har evnen til å oppfatte fjernsynsskjermens flimrende gjengivelse av katastrofer som skjer rett utenfor entredøren.

Det er riktig som det er sagt at her kommer en klok dame med «et påkrevet memento». Med stor stolthet og ærlighet rører hun ved ting som hun må vite at det kan være overraskende svar på.

Simone de Beauvoir.

For ett år siden omtalte vi her i bladet Bernard Malamuds mesterslike roman «The Fixer». I år har den kommet på norsk med tittelen *MANNEN FRA KIEV* (Cappelen), og jeg nøyer meg med å gjengi mine ord fra den gangen:

«Fra nå av må han regnes i klasse med de store. I en tid hvor forfatteres tid og krefter går med til så mange ting, fra formeksperimentert til eksklusive foredrag for hverandre, har Malamud samlet seg om den ene oppgave som gjør ham viktig for de av

Bernard Malamud.

oss som er dødelige: han minner om menneskets storhet midt i elendighet og djevleskap og fortvilelse.»

Kjøp og les denne boken, gi den bort til jul. Det finnes ikke bedre nå til dags, etter min mening.

La oss også i denne omgang få peke på noen andre bøker som alt foreligger.

J. M. G. Le Clezios *DEN MATERIELLE EKSTASE* (Cappelen), skrevet med en kraft og en visjon som sprenger for snevre rammer. Den unge forfatter, en allsidig begavelse i moderne fransk litteratur er «vanskelig», men noen vil ha storartet følge om de gir seg i kast med ham.

Den tidligere New York Times-mannen David Halberstams roman fra krigen i Vietnam *EN MEGET HET DAG* (Gyldendal). Halberstam som fikk Pulitzer-prisen for sine reportasjer skriver i sin roman om en enkelt dags militære operasjoner et sted i Mekong-deltaet.

Jevgenij Jevtusjenkos *PEARL HARBOR* (Cappelen). Vi er ikke sikre på om den hadde havnet i serien av viktige, moderne forfattere hvis den hadde vært skrevet av en amerikaner. Eller en nordmann for den saks skyld. Men sikkert oppleves boken som noe annet og mer enn en bagatell av russiske lesere.

Lawrence Durrells nye bok *TUNC* (Gyldendal). Forfatteren av den storartede Alexandria-kvartetten flyter på restene i denne boken, ikke tvil om det. Og når han forlater havnekvartene ved Middelhavet og flytter personene til London er han ikke god.

Og endelig: Vi har mottatt første bind av Cappelens nye visuelle leksikon *COMBI*.

NANSEN - FILMEN — EN EKSAMEN

Det må jo fastslås: Temperaturen innbyr ikke til norsk-russisk forbrødring, i den iskalde skyggen fra det som nå skjer i Tsjekkoslovakia. Det interessante samarbeidet mellom Norsk Film A/S og Lenfilm, Moskva over filmen om *Fridtjof Nansen* mistet visst for mange noe av glansen — i hvert fall var det ikke noen opplagt stemning for flaggsmykket premiere og offisiell kultur-utveksling, slik som tingene står.

Filmen var ferdig, den. Ett års arbeide er lagt ned i verket, og betydelige interesser investert. Men «tø-været» mellom de to publikum som filmen først og fremst sikter inn: russere og nordmenn, syntes å fryse på igjen, og noen og hver kunne deise over ende og slå seg stygt på den glatte holken, dersom premieren skulle få det tradisjonelle preg med kryssede flagg og presiderende ambassadør.

Her var det Norges Røde Kors kom inn i bildet, og tok den spilleklare filmen under sin nøytrale kappe. Etter å ha sett «Bare et liv», sier vi: Vel gjort! til Røde Kors. På en underlig og nødvendigvis utilsiktet måte er nemlig Nansen-filmen noe av et argument for nettopp en slik handlemåte — en historie om politiske lidenskaper og hat, og et menneske som med genial påståelighet går gjennom slag-tummelen med et stykke brød i hånden.

NORSK-RUSSISK FELLESHISTORIE

Russisk og norsk historie har bare et tynt kapittel felles, enda det dreier seg om nabostater. I det kapitlet ruver Fridtjof Nansen, og ikke har vi i dette vesle landet hatt noe menneske vi mer gjerne ville dele med verden i sin alminnelighet og russere i særdeleshet. Tanken på at noen tusener hjemvendte soldater fra overgrepet i Tsjekkoslovakia vel også ser akkurat denne filmen varmer en, i en kald tid. For tydeligere enn noe vår ambassadør i Moskva kan få fremført, er den et budskap fra et lite land til et stort, om at vi tror mer på mennesker enn på politikk. Lidende mennesker, og store mennesker hvis storhet er omsorgen for de lidende — uansett.

De russiske filmfolkene som dyktig og lojalt har omsatt *Odd Bang-Hansens* og *Sigurd Evensmos* manuskript-

opplegg i bilder og handling må vel ha tenkt, hva talløse mennesker vil tenke over «Bare et liv»: For en kommentar til det som skjer idag! Ganske uberegnet får russerne her vårt bidrag til den verdenspolitiske debatt, og sannere, enklere og verdigere kunne det visst ikke være.

Med den innefrosne polarskuten «Fram» i bakgrunnen, gjør Nansen (KNUT WIGERT) foran teltet sine observasjoner i filmen «Bare et liv. Historien om Fridtjof Nansen».

DET KRAFTFULLE SALT

«Bare et liv» skaper ikke filmhistorie. Den er en godt og tett fortalt livshistorie, men filmatisk sett konvensjonelt håndverk. Interessen ligger annetsteds. Som eksempel på internasjonalt samarbeide over et biografisk stoff er «Bare et liv» meget fengslende, fordi her er en lykkelig samklang mellom avstand og nærhet. Russerne har sett sitt stoff utenfra, nordmennene sikret seg at det ble ekte — også for oss som vet en ting eller to, som fremmede ikke kan vite. I *tolkningen* av dette stoffet blir en ganske imponert over balansegangen — ingen av partene er blitt bondefanget. Samtalene mellom Fridtjof Nansen og den sovjetiske kommissæren for utenrikske saker, *Tsjitsjerin*, er ikke bare dyktig film. De er også troverdig historie: For å hjelpe millioner av Volgarrussere mot hungersdøden, måtte Nansen bevege seg gjennom et minefelt av mistenksomhet og intriger og har prestisje. Her sier også russerne selv: Han var den eneste vi kunne tro, et menneske så uantastelig i sine hensikter og sin personlige moral at han ble en stormakt, han alene.

Russerne har rent filmatisk sett

laget langt bedre filmer enn denne. Men deres innsats av teknikk, penger og kunnen blir ikke desto mindre et viktig bidrag til produksjonen. Og med sin litt naive sans for epos har de gjenskapet ikke bare Nansens personlige skjebne, men også den tro-skyldige idealisme fra de siste unions-

årenes Norge, med rene flagg og «Sønner av Norge». De har forstått, eller er blitt hjulpet til å forstå, at det var de årene da Norge erobret sin nasjonale selvfølelse, og kompenserte nasjonale ydmykelser ved oppdagerbragder som forbauset og imponerte verden. Det er den merkeligste blanding av selvstendighetskamp og «sport» noe folk vel kan oppvise.

POLAR-EVENTYRET

Dette er nemlig den folkepsykologiske bakgrunn for den mytiske begeistring omkring Fridtjof Nansens og Roald Amundsens oppdagerferder. Vi *trengte* dette helte-epos i isødet: vise flagget rent i uoppdagede land før vi kunne folde det uhindret ut hjemme. De sparsomme nyheter hjemmefra, under de lange måneder i drivisen, det var igrunnen bare to ting: At hustru og barn hadde det godt, og — unionskampen. Her er det direkte, naive blikk på tiden og begivenhetene simpelthen det riktige. Ingen annen film-nasjon enn russerne kunne visst idag ha prestert det. Og det er vel et spørsmål om vi helt hadde våget det selv — mô alene.

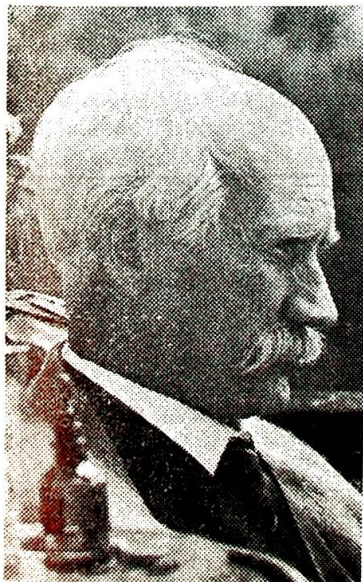
Filmens tittel — «Bare et liv» — er

I MENNESKELIGHET

beundrende ironi. Hva dette ene menneskeliv rommet er nemlig nok så enestående, og filmen viser oss tydelig *spenningene* i Nansens sinn. I denne skjebne var familien og hjemlandet, den vitenskapelige forskning, polferdene og den humanitære innsats alt sammen uhyre sterke bindinger, og Nansen ble uavlatelig slitt nesten i stykker mellom dem. Opprinnelig ville han visst ha prioritert dem i den rekkefølge de her er nevnt. Men en usynlig hånd setter hele listen på hodet, og det er i dette at Fridtjov Nansen vokser inn i den monumentale storhet, gjennom egen og andres lidelse. «Bare et liv» minner oss om noe vi alltid har visst, men ikke trukket overbevisende konklusjoner av: Dette liv skulle vært mønsterdannende for karakterfostringen her hjemme. Ikke i naiv idealisering og helte dyrkelse, men nettopp i sin anskueliggjørelse av verdienes egentlige rangordning. Fridtjov Nansen kommer nemlig så nær til vår egen definisjon av menneskelivets mening som noe vi ellers har sett på norsk grunn.

DET EGENTLIGE SALT

Men Nansen var jo ikke kristen? Her leker vi med ord. Der er en scene i filmen som en skal merke seg: Folkeforbundets representant *Philip Noel-Baker* oppsøker Nansen på Polhøgda og ber ham, som den eneste mulige, å overta høykommissariatet for krigsfangene etter første verdenskrig. Nansen svarer tvert nei

— det kullkaster alle hans planer. Noel-Baker går sterkt appellerende inn på ham, og siterer Evangeliets ord om «saltet som mister sin kraft». Nansen bjeffer: «Mr. Noel-Baker! Jeg er ikke kristen. Denslags argumenter har ikke noen virkning på meg!» Men det har de jo altså. Det selvsamme Evangelium har noen Kristus-ord om de mennesker som Gud sender i sin vingård, og som sier ja, men ikke går. Og så de som sier nei — men går. Noen sier «Herre, Herre!» og tror seg dermed innenfor. Andre *handler* — «utenfor» — og skal en dag spørre: «Når så vi deg sulten og naken, i fengsel og syk?». Svaret lyder blant annet: «Ved Volga. I Armenia». Nansens agnostiske livsanskuelse har vi klare uttrykk for og kristne mennesker skal ikke fuske med dem. Han var barn av en tid da menneskene, vel mer enn idag, kunne tro på *bare* vitenskap. Men ethvert langsiktig perspektiv vil måtte tolke hans liv og verdier som et eminent uttrykk for den vesterlandske kristne humanitet. Hva han så i de ansikter fra hungerområdene som filmen gjenskaper med stor slagkraft, var noe som kristendommen har lært menneskene om deres skjulte, egentlige verdighet. Nansen sa det engang selv slik: «Nestekjærlighet er den egentlige realpolitikk.»

KNUT WIGERTS NANSEN

Filmens Nansen har en kvalitet som går langt ut over den berømte russiske maskeringsteknikk. Det er en fin og sterk levendegjørelse av dette splittede menneske som ble så helt, og som så renskåret virkeliggjorde det beste i seg selv. Og det beste i Fridtjov Nansen var meget god. Alvoret, den usentimentale, tause medfølelse, handlekraften og integriteten i Nansen, — alt er tatt vare på, *sans phrase*. Og høysinnet — denne «umoderne» egenskap, for oss som må avfinne oss med et samfunn der nær sagt alle kravler seg mot toppen og suksessen på andres bøyde rygg.

Personlig ventet jeg spent på talen i Folkeforbundet — høydepunktet i Nansens liv, langt mer bevegende enn den iskalde svømmeturen etter noen livsviktige kajakk i drift. Også *den* holder, med hele sin fryktelige betydning for hva verdenspolitikken er blitt idag.

Når folket *en masse* har sett denne filmen, la den da — i mange kopier — gå som standardmateriale inn i våre skoler som obligatorisk pensum. For «Bare et liv» hører til de sjeldne leker som redder oss fra å dumpe i livets strengeste og viktigste prøve: Eksamen i ekte menneskelighet.

Fridtjov Nansen var en av de sjeldne landsmenn som bestod den med glans, eksaminert og rundspurt av en hel lidende verden.

Romano Guardini

Den verdenskjente tyske, katolske forfatter og filosof, *Romano Guardini* er død. Fra mange hold er det gitt uttrykk for dyp takknemlighet for Guardinis inspirerende arbeide, bl. a. i ungdomsarbeidet og i den liturgiske bevegelsen.

Apropos
film

LESERBREV

Paven, Hallesby og prevensjonen.

Hr. redaktor.

I sist ankomne nr. av «St. Olav» har

Min inderlig kjære, strevsomme mann, min snille bror, svoger og onkel

OLAV VIKTOR ANDERSEN

gikk bort fra oss Jesu-hjerte-fredag 4/10, styrket med Kirkens sakramenter.

Gulborg Andersen. Søster Anna. Øvrige familie.

Be for ham.

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	}	Oslo
Bispegården		
St. Joseph's Institutt		
Vor Frue Hosp. Nerveavd.		
St. Dominikus kirke		
Lunden Kloster	}	Arendal
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem		
Sta. Katarinahjemmet	}	Bergen
St. Franciskus Kirke		
St. Franciskus Hosp.		
St. Pauls Kirke		
Vår Frue Kirke		
Marias Minde	}	Hammerfest
St. Franciskusøstrenes Moderhus		
Øyenklinikken	}	Hønefoss
St. Josephs Hosp., Drammen		
St. Torfinns Klinik, Hamar	}	Lillestrøm
St. Elisabeth Inst.		
St. Mikals Kirke	}	Tromsø
St. Mikals Prestegård		
St. Theresia Hosp.	}	Trondheim
St. Franciskus Hosp.		
St. Magnus Kirke	}	Tønsberg
St. Magnus prestg.		
St. Elisabeths Hosp.	}	
Vår Frue Kirke		
Bispegården	}	
St. Olavs Kirke, Bispegården		
St. Olavs kirke	}	
St. Olavs Prestegård		
St. Olavs Klinik		

Ved bestilling av olje:

Oslo 68 34 60 - Service 68 34 69

«Frater Candidus» et lite utplukk av en kronikk i Aftenposten hvor jeg hadde skrevet ned noen tanker i forbindelse med påstanden om at verden er blitt overbefolket og at en bør «hjelp» folk i utviklingslandene til å begrense barnetallet. Fra katolsk hold ellers er det uttrykt taknemlighet for det jeg der skrev. Men denne frater anonymus er merkelig nok av en annen mening.

Han gjengir uttrykket i min artikkel: «Vi står overfor samtidens frekkeste synd», men i en noe uklar sammenheng.

Pater Norheims norske høymesse

er helt utsolgt, men nytt opplag vil antagelig komme senere.

Fremtidige bestillinger bes velvilligst sendt direkte til

Pater Norheim, O.P.,
Neuberggt. 15,
Oslo 3.

FRANCISKUSHJELPEN, OSLO

Enerhauggt. 4 - Tlf. 67 23 83
Kontortid 11—13
Alle dager unntatt lørdag

LEGMANNSRÅDET OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

Kontortid hver onsdag kl. 18—20 i
Akersvn. 5, 1. etg. Tlf. 20 72 26

Menighetspleien

har midlertidig sitt kontor på St. Josephs Institutt hver onsdag fra kl. 11—12.

Oslo Katolske Bibliotek

Akersvn. 5, Oslo - Tlf. 20 72 26

Åpent hver dag unntatt lørdag kl. 11—13.

Mandag—Onsdag—Fredag også fra kl. 17—19.

KATOLSK INFORMASJON

P.boks 3664 gl.b. Oslo 1.

Hvis det leses: «Sexbølgen, samtidens frekkeste synd», dekker det noenlunde det jeg skrev, og mener.

I vårt samfunn vrimler det av eksempler på at propagandaen for bruk av antikonsepsjonelle midler skal hjelpe oss til å bli «den siste generasjon som gifter oss», for å sitere en blad-overskrift.

Det tør være innlysende at når det er tale om å sende den samme «hjelp» til underutviklede land, er det ikke bare tale om å hjelpe ektefolk som ikke ønsker flere barn. I like stor grad vil det bli en hjelp til å unngå ubehagelige følger for dem som lever sammen seksuelt uten å være gift. Når slike tilbud kommer fra kristne land, må det bli oppfattet som en godkjenning fra kristenheten av en slik løsaktighet.

Det er grunn for enhver kristen til å kjenne den dypeste nød over at vårt land er blitt så avkristnet at myndighetene finner på noe slikt. Men det er mer enn forstemmende når også kirkens spesielle tjenere anbefaler en slik politikk.

Er ikke egentlig både evangeliske og katolske kirker enige om å stemple seksuelt samliv uten ekteskap som hor? Er vi ikke også enige om at en person som forsvarer en slik handling, er like mye skyldig som en som begår den? Da er det mer enn underlig at en prest i Romerkirken vil skrive slik som Frater Candidus gjør.

Selv innen et monogamt ekteskap er bruken av kunstig prevensjon mer enn diskutabel. Når jeg skrev at Paven i denne sak synes å harmonere nokså godt med det Hallesby skrev i sin forhånedede sedelære for førti år siden, og det Augustin skrev femten hundre år tidligere, mente jeg selvsagt ikke at professor Hallesbys autoritet var avgjørende. Som evangelisk kristen mener jeg jo at både fornuften og Skriften står over tradisjonen. Men når som her både tradisjonen, Skriften — og for så vidt også fornuften stemmer overens, er saken nokså grei.

Nødvendigheten av å begrense jordens folkemengde om det enn må skje ved slike midler, begrunner Candidus med at

**N.K.K.F.
Sør-Norge**

avholder medlemsmøte onsdag den 23. oktober kl. 19.30 i Akersveien 5 i foreningslokalet.

Sekretær i Høyesterett fru Anna-Luise Beer kåserer om: «Kvinnens rettigheter og plikter.»

Diskusjon.

Alle medlemmer og andre interesserte er velkommen!

Styret i N.K.K.F. - Sør-Norge.

den selvbeherskelse som ellers måtte til, er et subtile kulturprodukt.

Det kan så være. Men den kristne kirke har nettopp skapt en kultur som har båret så subtile frukter. Alle unntak til tross er Europas historie et eksempel på det, ikke bare Nordens historie, men også den.

Ikke mange århundre etter den Olav levde som dette blad har fått navn etter, var befolkningen i vårt land gjort kjent med at kirken krevde sedelig renhet, avholdenhet og faste. Når noen sviktet, vanket det straff — og tilgivelse. En må tro at også da kunne en enkelt svakt-troende prest komme til å tenke at dette var uoppnåelige dyder i et nylig hedenskt folk. Men kirken ble ikke stående ansvarlig for en slik senkning av idealene.

Hvorfor skulle så kirken idag godkjenne en hjelpeaksjon som i virkeligheten betyr en godkjenning av at folk lever etter sine lyster?

At massehungeren er en virkelighet idag, er ikke begrunnelse nok. Dessuten er dette naturligvis ingen hjelp mot hungeren heller.

Denne saken har ellers mange andre sider. Noen av dem har jeg skrevet om i en artikkel som kommer i tidsskriftet Fast Grunn.

Nordstrandhøgda, den 6. okt. 1968.

Gunnar Melbo.

FRA MENIGHETENE

Menighetsbladene i de forskjellige katolske sogn i Norge forteller om forberedelser til valg på nye menighetsråd. Sognepresten i Drammen understreker alle stemmeberettigedes ansvar for en slik sak, og varsler ellers at menighetens valgstyre skal ha stemmesedlene innen 10. november. Søstrene har allerede valgt sin representant, det ble sr. Elisabeth, og foreningen sender fru Karin Johnsen.

Fra Tønsberg forteller sognets prest om de foreløpige tiltakskomitéer man starter med i dette distriktet. Menigheten har tre sentra, Horten, Tønsberg og Sandefjord. Det er valgt en komité i Sandefjord som består av Vittorino Marin, fru Laila Johnsen og Svein Rune Markussen, og en tilsvarende komité i Tønsberg med Tore Weber, fru Christina Sintich, frk. Solveig Hommekland og Gianni Contardo. Opplysninger om komitévalget i Horten foreligger ennå ikke.

Følgende mottok fermingens sakrament av biskop Gran den 6. oktober i Kristiansand: Erik Fiala, Anniko Gyenese, Elisabeth Henriksen, Pål Hennig-Olsen, Csaba Lango, Stephan Strübel, Stephen Werring og Irene Sørensen.

LITURGISK KALENDER

SØNDAG 20. oktober: Tyvende søndag efter pinse.

MANDAG: Abbed Hilarion.

TIRSDAG: Ferialdag.

ONSDAG: Biskop Anton Maria Claret.

TORS DAG: Erkeengelen Rafael.

FREDAG: Martyrene Krysant og Daria.

LØRDAG: Pave Evarist, martyr.

SØNDAG 27. oktober: Kristi Kongefest.

MANDAG: Apostlene Simon og Judas.

TIRSDAG: Ferialdag.

ONSDAG: Ferialdag.

TORS DAG: Ferialdag.

FREDAG: Allehelgensfest.

LØRDAG: Allesjelersdag.

«ENHVER
UT-
VEKSLING
AV
MENINGER
KREVER
TOLE-
RANSE»
(Biskopene)

BASAR

St. Hallvards kirke, Oslo, har basar fra fredag 25. oktober til og med mandag 4. november i lokalet Enerhauggt. 4.

Åpent kl. 19—22.

Lynlotteri — Aftentrekning — Kafé — Underholdning.

Det er hygge i en
pakke Tiedemanns Gul
—fordi den smaker så godt!

Q 6 - 2402 - 04

DEN NORSKE KIRKESTRID

Innen den lutherske kirke i Norge er det som kjent, siden dette århundres begynnelse, blitt ført en ofte bitter teologisk strid om den rette forståelse av den kristne tro. Striden har vesentlig dreiet seg om Bibelens autoritet og dens tolkning i lys av de kirkelige bekjennelsesskrifter. En «liberal» retning har kjempet for retten til å underkaste de bibelske skrifter en videnskapelig og historisk kritikk, mens en «konservativ» fløy har un-

derstreket Bibelens karakter av guddommelig inspirert skrift som ikke kan «kritiseres» på like fot med andre religiøse skrifter. De to synspunkter behøver ikke nødvendigvis å komme i konflikt med hverandre, idet respekten for Bibelen som Guds ord ikke utelukker en historisk-kritisk undersøkelse av bakgrunnen for dens tilblivelse som menneskelig litterært dokument. Imidlertid er det uheldige skjedd her hos oss at de to retninger sta-

dig på nytt er tørnet sammen i en opprivende kirkestrid.

En av de ledende teologer på den «liberale» side var professor *Lyder Brun*, lærer ved universitetets teologiske fakultet, og en avgjort motstander av motpolen i den teologiske debatt, Menighetsfakultetet. Gjennom en menneskealder, fra 1905 til 1931, brevvekslet han med sin danske teolog-venn, sogneprest *F. C. Kra-rup*, og brevene fra Lyder Brun er nu

REDAKSJONEN

Redaktør Rønnings postadresse er Akersveien 5, Oslo 1. Han treffes over telefon — også om kvelden — på 28 01 04 eller på 20 72 26.

HALDEN

Halden-
firmaer

Karl Knap A/S

Tif. 2710

Bygningsartikler - Rør og Maskinforretning

Linoleum

F. JØRGENSEN

Aut. rørlegger - Rørhandel

Tif. 1844

H. ANDERSEN

Bok- og Papirhandel

Storgt 24 HALDEN Tif. 2424

BERGEN

T. Beyer
BOK- OG PAPIRHANDEL AKSJESELSKAP

Strandgt. 4 - Telefon 15020 - Bergen

BERGEN

1/8 Kr. Madsens Bok- og Papirhandel

Bryggen 5 - Loppen - Telefon 11 482

BERGEN

MØHLENPRIS BAKERI

S. Aakre

Tif. 11 616

Eches Tørrehandel

NYGÅRDSGT. 19

HOPSDAL & DAHL A/S

Aut. Installatør, Radio-
og Utstyrsforretning

TORNØGÅRDEN - BERGEN

K. & J. SOLHEIM

Kjøtt - Pålegg - Delikatesser
Egen Pølsefabrikk

Solheimgt. 25

Tif. 99 016

Bergen

ERLING KRAGE A/S

PRYD- OG BRUKSKUNST

Bergen

Telefon central 14 110

Telegramadresse: «Kjell»

FLYGEL - PIANO ORGELFABRIKK

Jacob Knudsen

Dan Hansensgt. 9

Johan M.
BENZON
A/S

En gros - Telefon 10 106

USLITELIG

MODERNE

og sanitært

Kjøkkenutstyr i rustfritt stål

DIDR. ANDERSEN & SØN A/S

Telgr.: Glas Bergen Tel. 15 090

VESTA • HYGEA

MED TANKE PÅ FREMTIDEN

utgitt av professor *Kristen Valkner* under tittelen «Kirkestriden i Norge». (Brevene fra Krarup er tidligere blitt utgitt av professor *P. G. Lindhardt* i Århus.)

Det er med noe blandede følelser man sitter igjen etter gjennomlesningen av disse brev. Her er selvsagt meget verdifullt stoff til belysning av denne periode i norsk kirkehistorie. Et sympatisk bilde får vi også av de to brev-vekslende teologer. Allikevel spør man seg selv om ikke offentliggjørelsen av disse brev kan virke unødig sårende på ennu gjenlevende personer, som blir tildels skarpt kritisert. Og hva Menighetsfakultetet angår er ikke Lyder Brun nådig i sin dom. Denne brev-samling fremtrer derfor som et partsinn-

legg i en ofte uhyggelig teologisk strid. Det hadde vel vært å foretrekke at disse brevene var forblitt kildemateriale innenfor historikernes krets. Når de nu frembys til et større publikum er det vanskelig å se at de kan fremme større kirkelig forståelse og samhold, — heller tvertom. Og spørsmålet melder seg også om hvorvidt Lyder Brun selv hadde ønsket at disse fortrolige brevene til en venn skulle bli offentliggjort?

Men interessant og fengslende lesning er det, og professor Valkner har forsynt brevene med en opplysende innledning og verdifulle noter.

Kirkestriden i Norge. Belyst ved Lyder Bruns brev til F. C. Krarup 1905—31. Kristen Valkner. Universitetsforlaget 1968. 302 s.

F. D. T.

OSLO

Johan Olsen & Sønner

Entreprenørforretning

Etabl. 1896

KONGENSGT. 17 VII - SENTRALBORD 42 99 90

Spesialforretning i
RUSTFRITT STÅL
for sykehusene
KNUT JUUL CHRISTIANSEN

Stortingsplass 7 II
Tlf. 33 36 24 - Oslo
Tlfgr.adr.: RUSTFRIKNUT

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgate 3 b, Oslo
Telefon 20 40 02 - 20 70 02

TÅSEN BOK- OG PAPIR A/S
ERLING THORNE

Kaj Munks vei 41, Oslo 8
Tlf. 23 02 40

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØNN

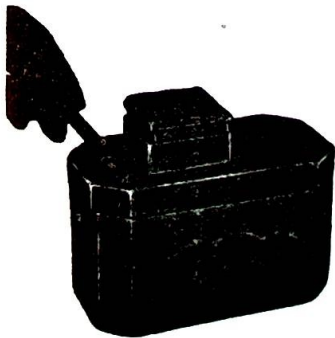
Gladsvei 23, Grefsen
Tlf. 21 18 32

KVALITET I
KJØTT, FLESK OG
PØLSEVARER

Jens J. Andersen
TØYENGT 2, Oslo

Å SPARE ER EN VANE-
SAK, EN VILJESAK, EN
KARAKTERSAK

«KLAR»

Fåes i banker over hele landet

C. Tennant Sons & Co. A.s

Tollbodgaten 27 - Oslo - Telefon 42 18 94

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsvn. 1 - Oslo

Tlf. 20 79 06 - 20 79 05
Privat 55 77 87 - 69 43 72

Melitta
KAFFEFILTER

KAFFETRAKTER

og ekstra fin snusmalt
kaffe gir

BEDRE KAFFE
DRØYERE KAFFE

OBS: Bestilling på abonnement, annonser, og henvendelser vedrørende adresseforandring, kontigent o.l. bes vennligst rettet til bladets ekspedisjon: St. Olav Bokhandel, Akersveien 5, Oslo 1. Tlf. 20 72 48.

Hitler-England

«Vi skal kjempe på strendene, vi skal kjempe på markene og i gatene, vi skal kjempe i fjellene, *we shall never surrender*», sa Winston Churchill i sin Underhustale 4. juni 1940, da Englands og hele den vestlige verdens skjebne hang i en tråd og den tyske invasjon syntes sikker. Det fortelles, at han under parlamentets besluttsomme applaus, satte seg og hvisket til sidemannen på regjeringsbenken, lord Beaverbrook: «Og vi skal slå dem i skallen med tomme ølflasker, for det er det eneste vi har tilbake!»

Invasjonen kom ikke. Det eneste tysk-besatte hjemme-britiske område under den annen verdenskrig var de små Kanaløyene Jersey og Guernsey, og fotoene derfra — med solide Bobbies og tyske offiserer ble senere en kuriositet.

Hva ville hendt, hvis England var blitt okkupert? Det kan en spekulere over, med mer eller mindre fantasi. Kevin Brownlow og Andrew Mollo er to briter som har gjort nettopp dét, og resultatet er filmen «England under hakekorset» (*It happened here*) fra 1964, som først nå har fått Norges-première. Det kunne blitt harmløst og uvirkelig. Det er tvert om skremmende og — «sannsynlig». På 40 dager og med pinaktig produksjons-budsjett ble denne dystre hildringen av et Hitler-England stablet på benene, med overveiende amatører i rollene og en grå, dokumentarisk omtrentlighet i regien som nettopp gjenskaper den nervøse angsten fra dengang. Hitlers tvangs- og terror-system anvendt i skyggen av Big Ben, med et medløperparti og et engelsk SS til rakkertjenesten, propaganda-voldtekt og arrestasjoner tidlig på morgenen — hele det triste register av kriminell politikk — manes frem for oss i en film, der alle de detaljer vi ser og hører virker minutiøst riktige og samtidige. En behøver ikke være glad i England og alt det umistelige det står for, for å fryse nedover rygg-søylen.

I en reklame-trykksak kaller Kommunenes Filmcentral «England under hakekorset» for «en studie i fascisme». PR-mannen har sine store ord i behold — det er nettopp hva dette er. Og her ligger

filmens egentlige interesse — den onde drøm er ikke bare pinlig eksakt. Den går i dybden. Pauline (*Pauline Murray*) er en enkel og godhjertet kvinne av folket, som ikke «interesserer seg for politikk», i en tid da det gjelder liv og død å «interessere» seg for akkurat politikk. Hun er sykepleierske; hennes oppdragelse, utdanning, livsholdning er innsikt på det lidende menneske — bare dét. Fascismens (eller nazismens) fare lå ikke minst i dens utstuderte misbruk — inntil folkemordet — av det beste i anstendige og egentlige upolitiske mennesker. Pauline bare gjør sin jobb hun, ved sykesengene. Men plutselig er hun altså innblandet i et regime som en dag bare er der, og som godt stimulert av okkupanten er en eneste lang fornekelse av hennes land og dets menneskevennlige kultur.

I disse dager, da den kalde krigen fryser til igjen, og fascismens primitive

appell til rasisme, skaftestøvler og «orden» tydeligvis vinner urovekkende mange stemmer i blant annet den amerikanske valgkamp, er dette en film å se. Her har britisk rettsinn, skarpsindighet og kald harme sagt tydelig ifra, både om det som heldigvis aldri skjedde og det som kunne ha skjedd. Som *kan* skje — fordi forutsetningene trives i beste velgående, et kvart århundre etter marerittets slutt.

«Star»

er en kjempe-utstyrsfilm i bredlerret over den engelske varieté-skuespillerinnen *Gertrude Lawrence's* bizarre liv. Den biografiske interesse vil visst gå de fleste her hjemme hus forbi. Ikke bare fordi hun for oss er et ukjent kapittel, men fordi også det nærmere bekjentskap har bare måtelig interesse, og vel spesielt britisk-amerikanske forutsetninger. *Julie Andrews* låner ganske visst hele sin sjarm og kunnen til denne «stjernen» som med bravur utfoldet før- og mellomkrigstidens hektiske parveny-smak og forlorne eleganse. Det beste ved filmen er ellers det halvt ironisk gjenskapte tidsbildet, med svart-og-hvitt-innslag i tidens naivt stjernedyrkende stil. Men langt blir det. Den tre timer lange produksjonen minner en om en utskielse jeg for min del hittil bare har iaktatt på trygg avstand i skrekkblandet gru: Mon den ikke heter *candy floss* for de innviede? En stor, rosa sky omkring en pinne — pussig å se på og antagelig søt i smaken for de alt-etende. Men egentlig svært lite annet enn — luft.

brm.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Ansvarshavende redaktør: Åge Rønning.

Faste medarbeidere: Hallvard Rieber-Mohn O.P., D. J. Boers O.F.M., Bitten Sand, Gunnar Magnus og Jan Cato Møllestad.

Redaksjonens adresse: Akersveien 5, Oslo 1, telefon 20 72 26.

Redaktøren privat 28 01 04.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo 1.

Kontortid 9—16. Lørdag 9—14. Telefon 20 72 48.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 25 pr. år, kr. 12.50 pr. ½ år. Utlandet kr. 30.

Annonser: 10 dager før utg.dagen. 24 nr. årlig. - Postgiro 204 648.